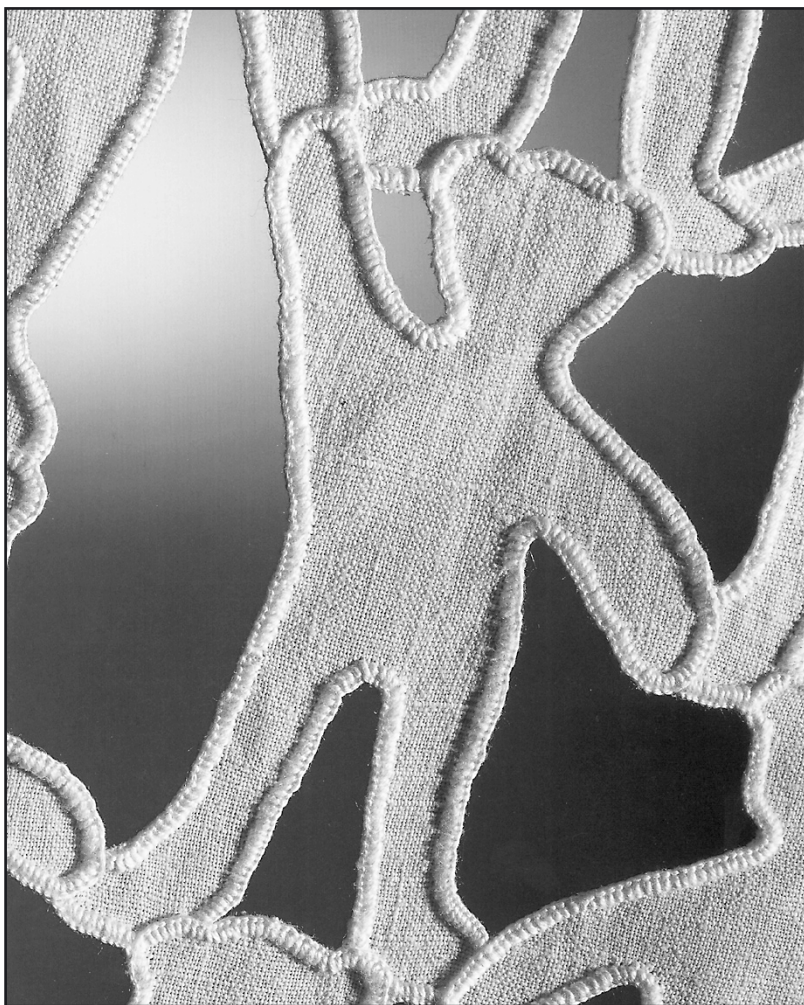

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

9. årgang, nr. 1

Sommer 1998

VENETIANSK SYNING – side 28.

Indhold:

Gardiner	side 3
Børregaard på Færgegården	side 19
Kinadag	side 20
Sypigen på landbo-museum	side 22
Velbekomme	side 25
En tilføjelse	side 26
Anmeldelse	side 27
Arrangementer og udstillingskalender	side 28
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 31

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Susanne Nielsen, Sasserød 16, 5462 Morud, telefon 64 83 11 26

Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, telefon 97 42 37 86

Næstformand: Astrid Dueholm, Åstrupvej 83, 6100 Haderslev, telefon 74 52 19 54.

Tidsskriftet **TENEN**

Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, telefon 45 88 32 67,

ePost hfd96@internet.dk • Lone de Hemmer Egeberg, telefon 42 81 15 97,

ePost lone.egeberg@get2net.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,

ePost vofl@get2net.dk

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.

Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til Hanne Frøsig Dalgaard

– meget gerne maskinskrevet, på diskette eller med ePost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer

– så længe lager haves. Prisen er 25 kr.

Flytning meddeles til Post Danmark. Husk at skrive, at du abonnerer på
TENEN, blad nr. 03200 og oplys dit medlemsnummer.

Gardiner – en stilhistorisk gennemgang af vinduesgardiners brug og udseende i Danmark

Specialeopgave, Seminariet for Kunst & Håndværk i Kerteminde, 1995

En dag solen stod lavt på himlen, følte jeg mig ret generet af den og overvejede, om jeg alligevel skulle hænge gardiner op.

Under overvejelserne kom jeg til at tænke på en for mig ret fremmed gardinopsætning, jeg nogle måneder før havde set. Spørgsmålene om der er ved at komme en ny stil i gardinophængning og om hvor inspirationen til noget sådant kommer fra, dukkede op.

Jeg fandt, at det kunne være interessant at finde ud af, hvordan man tidligere havde gardiner hængende og hvornår og hvorfor man fandt på at hænge noget stof for vinduet.

Hvordan var brugen af gardiner i de forskellige sociale lag? Hvilke stoffer blev anvendt og hvem fremstillede disse stoffer? Hvad bliver der brugt i dag?

Forslag til gardiner i en niche – 1996.

(Jytte Demuth i Realkredit Danmark's kundeblad)

Måske kunne jeg også få en idé til, hvordan et gardin til mit eget vindue kunne være ...

Indledning

Ordet gardin er af tysk oprindelse, Gardine, og stammer fra det middelalderlatinske ord "cortina", som betyder forhæng. Ifølge Ordbog over det danske sprog betyder gardin: "Forhæng, især til vinduer, senge og lignende, oprindelig også om tæpper og tapeter; nu oftest afpassede stykker (især af vævet stof), der hænger for eller især rundt om vinduer (på en stang) og som oftest er ubevægelige".

De, der har undersøgt skifter, regnskaber og andet fra ældre tid, gør opmærksom på en vis usikkerhed, hvor ordet gardin står uden angivelse af brug. Jeg vil i denne artikel udelukkende se på gardiner i den betydning, vi i dag forstår ved ordet vinduesgardiner.

De ældste gardiner, der er bevaret i Danmark til i dag, er fra begyndelsen af 1800-tallet. Artiklen bygger derfor mest på skriftligt materiale samt interiørtegninger og malerier.

Brugen af gardiner i Danmark kan spores tilbage til slutningen af 1500-tallet. For at forstå, hvorfor nogle begyndte at bruge gardiner på den tid, er det nødvendigt at se lidt på vinduet.

Vinduet

Glasvinduer blev i middelalderen anset for en stor kostbarhed og blev kun anvendt i kirker. Glasruder var dog kendt i oldtidens Rom, men ved Romerrigets sammenbrud gik

glasmageriet over i kirkens varetægt. Farvet glas blev anvendt til fremstilling af billeder af kirkens værnehelgen eller af scener fra den hellige skrift.

I verdslige huse blev der anvendt mange forskellige materialer til indsættelse i vinduesåbninger. Flettede træspåner og tynde hinder af pergament var materialer, de fleste kunne skaffe. De, der havde bedre råd, brugte papir, der var olieret for at lade lyset komme bedre igennem og gøre papiret mere vejrfast. Olieret eller voksbehandlet lærred blev også anvendt. Man brugte også at strege papiret og lærredet ind, for at det kunne ligne rigtige glaseruder med sprosseværk.

Omkring år 1400 begyndte der i Italien at komme en større åbenhed over for livet på jorden og en voksende optagethed af det enkelte menneske og dets dannelse. Det verdslige liv blev vigtigt. Konger, rige herremænd og driftige borgere, der skulle have bygget, ville have glasvinduer. Omkring år 1500 begyndte de første glaseruder at vinde frem i Danmark. Ruderne var meget dyre. At de ikke var almindeligt udbredte, fremgår af, at glasvinduer blev betragtet som løsøre, der kunne tages med ved fraflytning eller disponeres over på anden måde.

Glasruderne var små, og der skulle mange til et vindue, selvom det også var lille. Der blev brugt bly til indfatning af ruderne, hvad der gjorde vinduerne skrøbelige. Prisen på glaseruder faldt betydeligt i løbet af 1500-tallet, så flere og flere fik råd til sådanne. I 1549 omtales et glarmesterlav i København.

Med glasruder fik rummene mere lys, og man fandt hurtigt ud af at gøre vinduerne større. På mange slotte og herregårde havde de allerede i begyndelsen af 1600-tallet en ret anelig størrelse. Selve glasruderne vedblev at være små indtil slutningen af 1600-tallet.

De blyndfattede ruder var ikke kun meget skrøbelige, de var også meget utætte. Alligevel varede det længe, inden gardiner blev almindelige.

De første gardiner

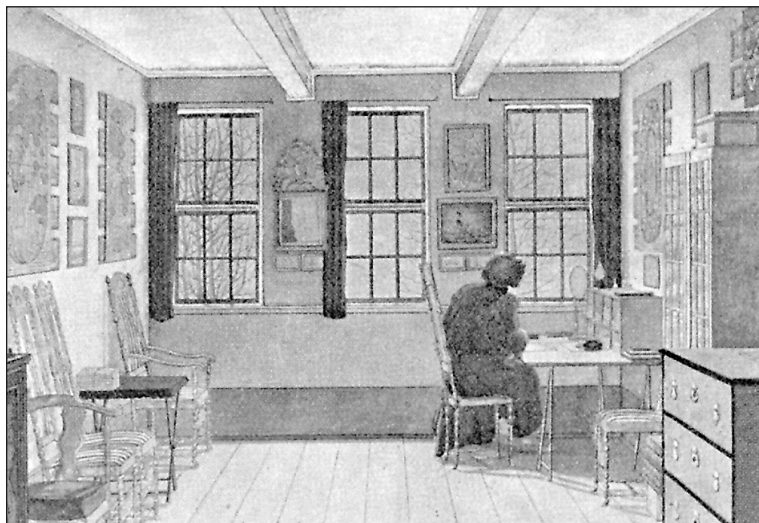
I forbindelse med Filip den 5.s kroning i Frankrig i år 1316 blev der til slottet Chevauchésuel købt 4 serges gardiner til vinduerne (serges: en art glatvævet uldstof). Det er første gang, vinduesgardiner er omtalt. I de næste par hundrede år synes der kun at være meget få oplysninger om gardiner.

Nederlandske interiørmalerier fra 1600-årene fortæller om gardiners langsomt voksende populari-

tet. Efter 1650 er der tre former: Almindelige sidegardiner, kappe eller halvgardin. De blev aldrig brugt sammen. I offentlige og repræsentative rum med fine arkitekturdetaljer er der ingen gardiner. Wi-becke Kloster slutter af dette, at gardinets oprindelige opgave at skulle lune efterhånden blev udvidet til også at skulle skærme imod sol og hindre indsyn, men at gardinet endnu ikke havde fået plads som en harmoniskabende del af rummets indretning.

Første gang, der med sikkerhed er tale om vinduesgardiner i Danmark, er i rentemester-regnskabet for året 1591. Til Københavns Slot blev der anskaffet "18 blågarns duge, som skulle bruges for køkkenvinduerne". Det bliver ikke oplyst, hvor store gardinerne er, eller om de skulle dække hele vinduet eller kun en del. Køkkenet har nok ligget i underetagen, så gardinerne kan være anskaffet for at hindre indsyn. Det er fristende at tro, at det drejer sig om halvgardiner, der

Denne enkle gardinopsætning svarer til beskrivelserne af de første gardiner. Arbejds-værelse hos en borger i Helsingør, ca. 1760. (Efter Tove Clemmensen)

nok lader lyset komme ind, men også hindrer udsyn, så de der arbejdede i køkkenet ikke blev fristet til at stå ved vinduet og følge med i, hvad der skete udenfor.

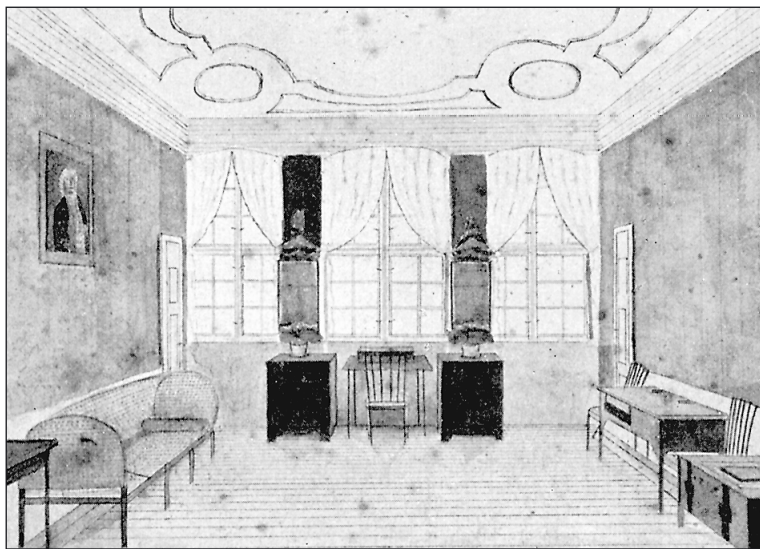
I rum med dybe vinduesnicher, hvor hele vinduesvæggen var beklædt med panel fra gulv til loft, brugte man indvendige skodder til at lukke for vinduerne. Når de om aftenen var lukket for, så det ud som en væg, og når de om dagen var åbne, dannede de panelvæg i nichen. I sådanne rum var der ikke behov for gardiner.

Den tyske maler Wolfgang Heimbach var virksom i Danmark i 1650'erne og -60'erne. I 1653 malede han slotsfogeden på Rosenborg Slot, Sorte Anders, siddende foran et vindue med to sidegardiner op-
hængt med ringe på en stang. Sådanne enkle gardiner med et eller to fag til hvert vindue synes at have været de eneste, der blev brugt i Danmark frem til sidste halvdel af 1700-tallet og kun i dagligrum.

Der var aldrig gardiner i salen, som var det rum, hvor man modtog gæster, altså et repræsentativt rum. Gardinerne kan kun have haft en nyttefunktion, at tage af for træk og kulde, hvad der nok også har været brug for med de utætte vinduer, man havde. Om dagen har gardinerne været trukket helt til siden, så de næsten ikke kunne ses. Materialet har nok været ret kraftig uld i en mørk, diskret farve – et meget almindeligt stof på den tid.

Rullegardinet kom ret tidligt i anvendelse. Gunnel Hazelius-Berg skriver, at hofsnedkeren i København i 1669 lavede otte ruller, ”hvorpå rulles de hollandske matter, som sidder for solen for dronningens gemakvinduer”.

Der synes ikke at have været gardiner i borgerlige hjem, måske med få undtagelser. At de også havde træk fra vinduerne, var uundgåeligt, men de klarede sig ved, at varmeisoleringen skete på selve kroppen.

*Gardiner af et let, hvidt stof, anbragt på et stærkt fremadbuen-
de gardinbræt. Borgerligt hjem i Helsingør, ca. 1780.
(Efter Tove Clemmensen)*

Nyklassicisme ca. 1760–1840

Gardinets udvikling synes at være gået fra det simple fortræksgardin til et mere dekorativt ved at samle de to sidestykker midt på stangen og hæfte dem til siderne med bånd. Båndet kunne sidde ret højt oppe, så gardinet foroven så ud som en todelte kappe.

Fra 1750'erne er der en stor import af trykte bomuldsstoffer, den lidt kraftige kattun, men især det tyndere sirts var populært. Begge stoffer var velegnede til gardiner og har haft betydning for den nye ophængning. Stofferne var ikke så dyre. På denne tid begyndte det at blive almindeligt med gardiner i borgerlige hjem.

Den økonomiske opgang i landet som følge af en vellykket neutralitetspolitik fra 1720'erne og frem til 1800, med handel og skibsfart i verdensformat, bevirkede, at der kom en velhavende borgerstand, især i København. Der var nær kontakt med det øvrige Europa, og som altid blev danskerne påvirket af den stil og livsanskuelse, der var fremherskende ude omkring, især i Frankrig og England.

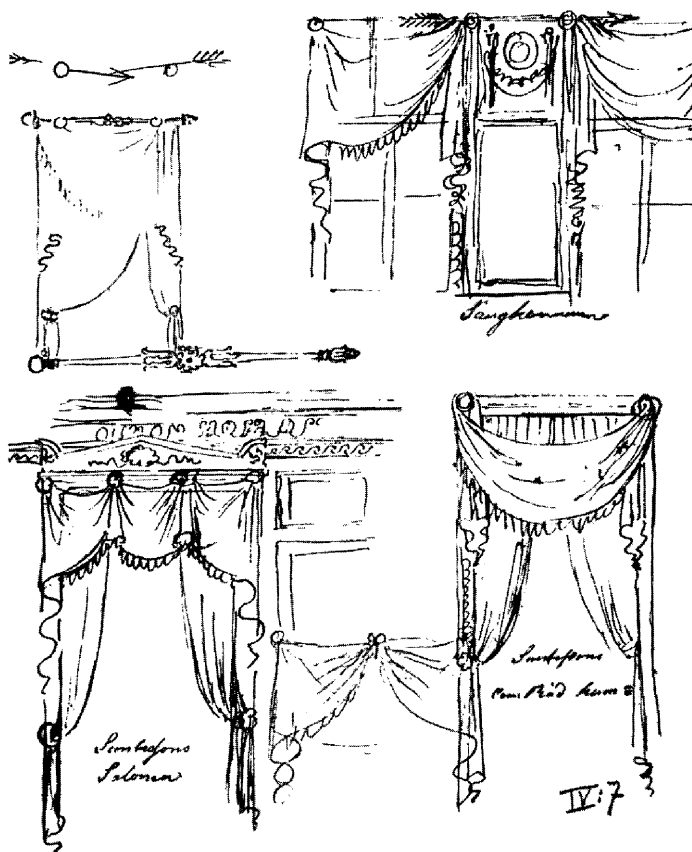
En fornyet interesse for antikken gjorde, at nu skulle alle linier i møbler være rette, og som der står i den lille bog *Moderne i Kiøbenhavn* for begge Kiøn og Værelsers Møblering efter Moden for Aar 1776–1777: "Faa Møbler i Værelser er den største Mode. For alting maa de være saa sparsomme i Salen, som mueligt". De få møbler, der var, skulle stå strengt symmetrisk opstillet langs væggene og gulvet holdes helt frit.

Gardinophængningen synes at være gået den modsatte vej. I meget velhavende hjem kunne man i salen se sidegardiner og kappe sammen. Sidegardinerne var lange, til gulvet, hæftet til siderne med bånd. Kappen blev hæftet op et par steder med store rosetter af stoffet, så der dannedes buer. Det vigtigste ved ophæftningen var, at symmetrien blev overholdt. Materialet var silke i en farve, der svarede til de øvrige tekstiler i rummet. Sådanne gardiner var ikke beregnet til at trækkes for vinduerne. I stedet kunne der være en art foldegardin af tyndt, hvidt bomuld, eller et rullegardin, der blev skjult under kappen, når det var rullet op.

Kun meget velhavende hjem havde soveværelse. Senge uden omhæng var ganske usædvanlige på den tid. Hvis der var gardiner i rummet, skulle de helst være af samme materiale og farve som sengeomhænget.

Fra ca. år 1800 var tiden præget af Napoleon, der i 1804 gjorde sig til kejser, på fransk "empereur", hvorfor de næste års stilperiode kaldes empire. I Frankrig skulle et værelse nu ligne en feltherres telt, der skulle være draperier alle vegne. I Danmark fik empiren en mere enkel og borgerlig udformning, præget af den nedgang, der fulgte, da regenten, den senere Frederik den 6. opgav neutralitetspolitikken og deltog i stormagtskrigene. Skibsfart og storhandel blev ødelagt, og statsbankerotten i 1813 blev fulgt af afsætningskrise for landbruget.

Selvom det var en fattig tid for de fleste, fulgte man de nye tendenser, når et rum skulle indrettes.

Skitser til gardinopsætninger. Tegnet af svenskeren C. W. Carlberg i begyndelsen af 1800-tallet.
(Efter Gunnel Hazelius-Berg)

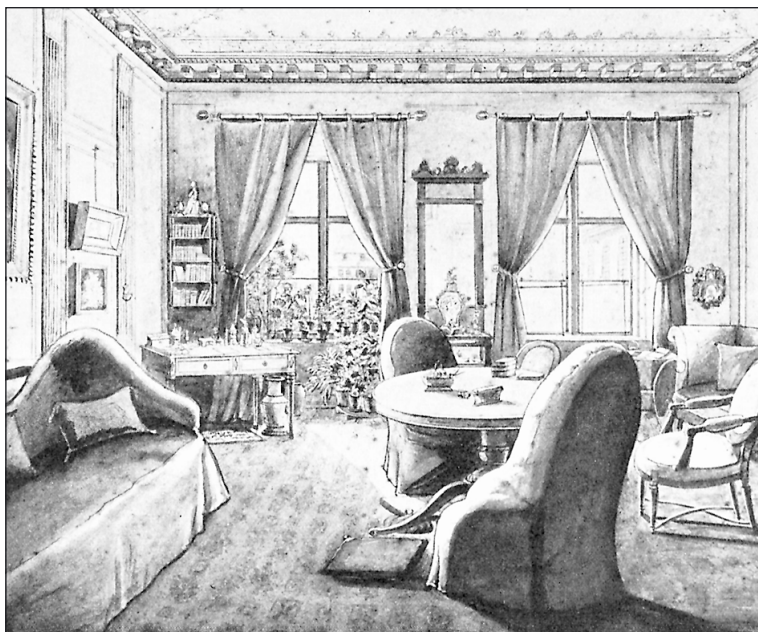
Salen var stadig det rum, der blev bedst udstyret. Alle stræbte efter at have en fin stue, der aldrig blev brugt til daglig, selvom pladsen kunne være trang i dagligrummet. Det var stadig ret ualmindeligt, i al fald i borgerlige kredse, at have en spisestue. Det mest almindelige var, at dagligstuen på én gang var opholdsstue, spisestue, sovekammer og arbejdsværelse.

I københavnske lejligheder havde salen tre vinduer, der altid vendte ud mod gaden. Den enkle møblering og symmetrien var stadig gældende, men for gardinop-

sætningen på en anden måde end tidligere. Nu kunne det midterste vindue være aksens. Hvis der kun var to vinduer, kunne vinduespilleren imellem være aksens. Det vigtigste var, at gardinerne tilsammen udgjorde en symmetrisk helhed.

Både sidegardiner og kappe blev dannet af rektangulære stykker, som blev draperet i fald og buer. Kappens endestykker kunne nå et stykke ned over sidegardinerne og ende i en dekorativ spids. Hvor der kun var kappe, var stofstykkerne så lange, at de dannede korte sidegardiner. Hvor buerne skulle tyn-

*Dagligstue
hos greve og
statsmand
Carl Moltke i
1844.
(Efter Tove
Clemmensen)*

ges ned, blev der langs kanten syet et bånd med klunker og frynser. Ved mange opsætninger blev gardinstangen synlig og den udviklede sig i de følgende år til et væsentligt element ved vinduesudsmykningen. Den kunne ved enden af vinduerne have et knæk og gå skråt ind i rummet, hvor den endte som et spyd.

Historicisme ca. 1840–1920

Det nyklassicistiske krav om enkelhed og symmetri i indretningen blev langsomt slækket i periodens slutning for i 1840'erne at være helt opgivet. Midt på gulvet stod nu et bord omgivet af stole i forskellige stilarter, og i hjørner stod møblerne på skrå. Møblerne fyldte godt i rummet og gardinopsætningen enkel, kun to sidegardiner, der med

ringe hang på en træ- eller metalstang. Sidegardinerne mødtes foroven og var hæftet til siderne ved vindueskarmen eller lidt over. En opsætning, der var meget anvendt de næste 20–30 år. Hvis der blev anvendt kappe, var den meget enkel, helt glat eller let rynket og med en lille frynsekant forneden. Ingen draperinger. Som noget nyt kunne der være én fælles kappe, der altså også dækkede vinduespallen. Materialet var det samme til sidegardiner og kappe.

Kapperne blev langsomt mere dominerende. Fra midten af 1850'erne kunne kappen ved høje vinduer være den franske lambrequin. Den var glat med en tunget kontur forneden, hvor der sad kantebånd og kvaster. Hertil sidegardiner af samme stof. Den kunne også være af tæt, kraftigt stof og foret.

*Generalguvernørinde von Scholten med døtre i 1840. Der er frynser på gardinkappen og mellem vinduerne er der spejle med lamper foran.
(Efter Tove Clemmensen)*

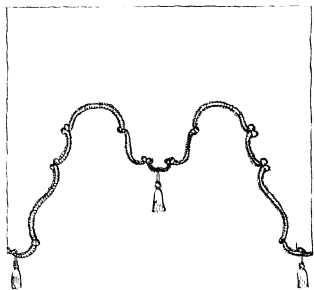
Hertil blev brugt lyse, ensfarvede, tynde sidegardiner.

I 1860'erne begyndte kappen igen at blive draperet, og lyse undergardiner kom i brug. En af grundene hertil var, at der med den tekniske udvikling nu kunne fremstilles langt større mængder tekstiler til relativt billige priser end nogensinde før.

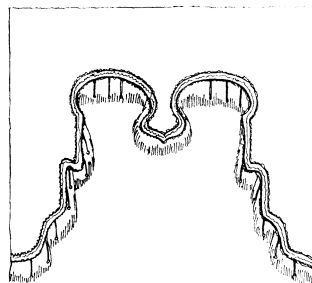
Med den tekniske udvikling kom der flere forretningsmænd. Det var almindeligt, at de boede i en etagelejlighed i byen. Deres krav til boligen voksede, blandt andet ønskede de en mere effektiv

udelukkelse af træk. Om efteråret blev vinduerne tætnet med forsatsrammer. I fugerne blev der klistret bændler, som blev skjult på forskellig måde, f. eks. med ranker af tørrede blomster og blade, og vintergardinerne blev hængt op. Disse skulle helst være af uldsatin og med borter og kunne have både for og mellemfor. Der kom undergardiner af et lyst, tyndt materiale. Om foråret, efter den store hovedrengøring, kom der et lettere gardin op, hvis familien skulle blive i byen.

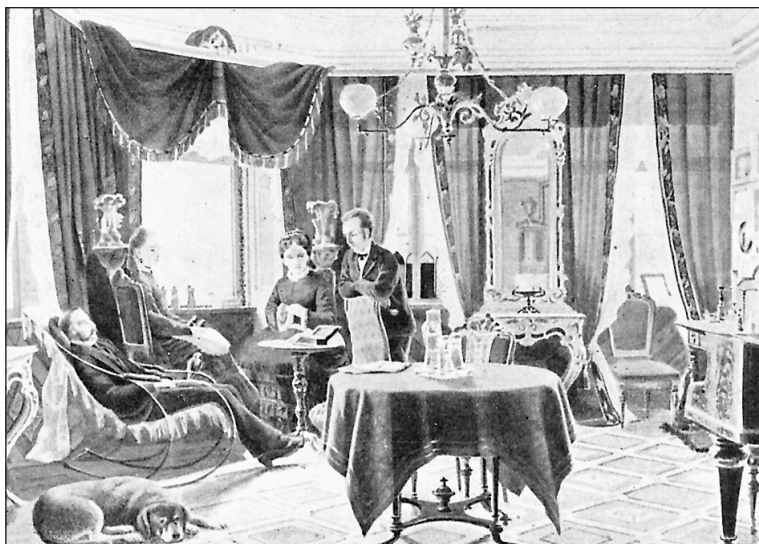
Gardinerne blev mere og mere draperede, og i 1880'erne var vin-

*To eksempler på lambrequinforme.
(Efter Gunnell Hazelius-Berg)*

Vintergardinerne er kommet op i dagligstuen hos en grosserer i København, 1872. Man kan lige ane tørrede blomster langs højre kant i vinduet til venstre.
(Efter Tove Clemmensen)

duerne – i al fald hos det københavnske borgerskab – næsten dækkede af rigt draperede gardiner af fint uldsatin eller velour, kantet med klunker, så hele vinduesvæggen kunne ligne et stort bølgende ornament. Disse gardiner var sammen med portierer af lignende opsætninger med til at give perioden navnet klunketid.

Opsætningerne kunne være så indviklede, at kun en fagmand, en uddannet tapetserer, kunne klare det. Hans vigtigste fagbog var Manuel Géométrique du Tapissier, af Jules Verdellet. Den udkom første gang i 1859 i Paris. I den er der minutiøse vejledninger i udformning af et rums interiører med draperinger. Hazelius-Berg skriver om bogen: "Gardinopsætninger efter disse metoder bliver meget perfekte, men borte er fantasien og det naturlige fald".

Kort inden klunketidens kulmination i 1890'erne udkom der en

dansk bog om emnet af Axel Crone, Kunsten at møblere sin lejlighed, hvori lejligheden gennemgås rum for rum. Bogen henvender sig primært til folk, der vil spare udgiften til dekoratør og tapetserer. I afsnittet om draperier er der anvisning på "Forfærdigelsen af de fleste Arter Draperier, Festons, Skærf, flamske Hoveder etc., saavel som med Faldet og Sammenstillingen af Baldaquins, Lambrequins, Portierer m. fl. Draperier, hvis gode Virkning i Værelserne er tilstrækkeligt anerkendt". Der er gode råd om, hvordan man kan få et billigt stof til at tage sig bedre ud, end det er.

Som reaktion mod klunkestilen udkom i 1903 Vort Hjem, redigeret af Emma Gad. Kunsthistorikeren og fra 1906 direktør for Kunstindustrimuseet, Emil Hannover, gik i sit indlæg hårdt frem mod al den forlorne pynt. Man skulle være ægte og naturlig. "Gardiner er smukkest, naar de hænger lige ned, for-

*Døtrenes
værelse i et
villahjem i
København,
1909.
(Efter Inge
Mejer
Antonsen)*

oven fastholdt i Ringe paa en Stang”.

De nye tendenser var dog for avancerede for mange, hvorfor man holdt fast ved klunkerne længe endnu, dog i forenklet form.

På landet

I Danmark har man konstateret, at der på sønderjyske bondegårde var gardiner i brug i 1740, ca. 100 år tidligere end i resten af landet. Dette mener man først og fremmest skyldes en livlig kontakt med Nederlandene.

På to akvareller fra 1812, den ene af folkestuen, den anden af dagligstuen i Eveldrup Præstegård

ved Hobro ses begge steder gardinkapper. Præstegården, der havde en højere status end de øvrige gårde, var det sted, der først kom gardiner. Opsætninger og materialer var meget afhængigt af, hvor i landet gården lå. Mølleren havde også høj status, så han fulgte nok hurtigt efter præsten.

Gardiner på almindelige gårde kom først i brug efter midten af 1800-tallet, da forholdene på landet blev bedre og økonomien tillod en sådan luksus. Det mest brugte var en kappe af stores, som man havde syet kniplingslignende mønstre på. Senere kom der også sidegardiner af samme materiale som kappen i stuen. I folkestuen var der

*Folkestuen i
Den fynske
Vandmølle
på Frilands-
museet i
Sorgenfri.
(Eget foto)*

*Sommergardiner i stuen i Den
fynske Vandmølle på Frilands-
museet i Sorgenfri. Indretning
fra 1890'erne.
(Eget foto)*

altid kun kappe. Disse gardiner var i brug i stuerne mange steder helt frem til 1930'erne. I de fleste sovekamre var der blot et rullegardin eller et stykke lærred, der kunne trækkes for vinduerne. Gardinerne var altid af firkantede stykker stof. De steder, gardinerne blev draperet, foregik det ved at holde både folder og drapering på plads med knappenåle.

Arbejderne i København

På Arbejdersmuseet i København er der vist nogle lejligheder fra forskellige perioder, den ældste er fra 1860–70'erne. Museet har oplyst, at de er indrettet meget autentisk og er typiske for den periode, de repræsenterer. Også på grund af gar-

dinophængningerne er dette museum i høj grad værd at besøge.

Trods de usle og fattige kår havde arbejderne en selvfølelse, der bevirkede, at de satte en ære i at bo pænt efter deres normer. De havde brug for gardiner for at få lidt privatliv – for nogle steder var der kun fem meter til genboen.

I lejligheden fra 1860–70'erne, på ét værelse plus alkove og et meget lille køkken, er der tykke sidegardiner, som er til at trække for vinduerne. Derunder en kappe af tyndt, hvidt stof. Der var ingen gardinstænger, men snore, som var trukket gennem løbegange i stoffet.

Lejligheden fra ca. 1890 er også på ét værelse og køkken. Her er gardinerne af stores af en ubleget bomuld, der var farvet i te. Det var

Hjemmearbejdsplads ved vinduet i 1950. Arbejdersmuseet.

meget brugt, for man fik en farve, som cigarrøg og os fra kakkellovnen ikke kunne ses så meget på. Der er to sidegardiner, hæftet til siderne ved vindueskarmen og en ret rynket kappe. De var fastgjort til en pæn gardinstang af mørkt poleret træ. Under gardinet var der et rullegardin.

Lejligheden fra 1930'erne er på to værelser og køkken. Det ene værelse er ret lille og er indrettet til sovekammer med tre senge. Der er det obligatoriske rullegardin og to sidegardiner af stores. De hænger lige ned og når til lidt under vindueskarmen. I stuen ligeledes rulle-gardin og stores til lidt under vindueskarmen, men her er gardinerne samlet ved siderne med et bånd.

Fra 1950–60'erne rummer museet en stue og et børneværelse. Gardinerne i børneværelset er af lagte stuegardiner. De er af lidt kraftigt, mørkerødt stof og består af to rynkede sidegardiner, der hænger lige ned, og imellem dem en rynket kappe. I stuen er opsætningen den samme, kun kappen er meget smallere. Stoffet er af bomuld, mønstret og i grelle farver. I begge værelser er der rullegardin.

Funktionalisme ca. 1920 – 1990

Stockholm-udstillingen 1930 er blevet kaldt "udstillingen, der kvalte plys og klunker og for altid skabte funktionalismen". Funktionalismens ideal for boligindretning var, at den skulle være helt statusfri og passe til alle. Formålet alene skulle bestemme formgivningen. Til de nye huse valgte arkitekterne få

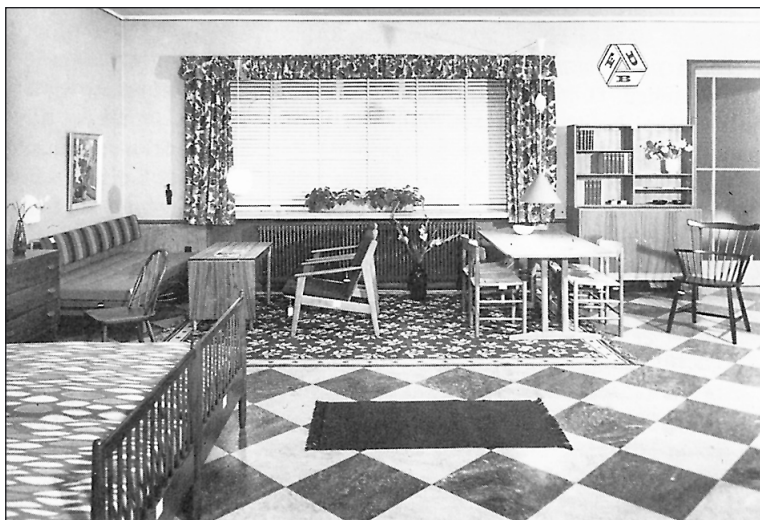
materialer og farver, gerne hvide mure og store vinduer.

Gardinopsætningen skulle nu være helt enkel og stofferne stilrene i afdæmpede og afstemte farver, ensfarvede eller diskret mønstrede i tern eller striber.

I 1933 indførte regeringen restriktioner på indførslen af udenlandske tekstiler. Det medførte en stor efterspørgsel på håndvævede stoffer. Derfor blev de nye gardinstoffer i mellemkrigsårene en eksklusiv vare, og aftagerne var mest de toneangivende, og ikke arbejderklassen, som stilen var rettet imod.

Askovhus Vævestue: Gardin i creme uld med jordfarvet og grønt mønster. 1934. (Efter Paula Trock)

*FDB møbel-
udstilling i
1955.
(Efter Lone
Rahbek
Christensen)*

I løbet af 1950'erne begyndte et samarbejde mellem væverne og tekstilindustrien, som resulterede i kollektioner af meget høj kvalitet. Fabrikkerne rationelle fremstillingsmetoder medførte lavere priser og dermed et større og bredere publikum. De foretrukne materialer var og vedblev helt frem til ca. 1990 med at være lyse uld- eller bomuldsstoffer, ensfarvede eller med en smal stribe.

Sideløbende hermed var bomuld med trykte mønstre, gerne abstrakte, moderne i 1950'erne, og de finske Marimekko-stoffer, hvis kendetegn var enkle linier og organiske rytmer i mønstrene, var meget populære fra midten af 1960'erne.

Inden for forretnings- og erhvervslivets verden har den funktionalistiske stil haft svært ved at vinde frem. Stilidealet her i repræsentative rum er den klassiske engelske, den sikre, der samtidig giver udtryk for økonomisk velstand.

1990–1995

I de sidste år er tendensen gået i retning af en mere dekorativ gardinopsætning. Gardinforretninger i Odense, Næstved og København siger samstemmende, at folk i de sidste år er blevet trætte af de lyse gardiner på de hvide vægge. Et kig på hylderne i en genbrugsbutik kunne tyde på, at det er rigtigt.

Nu skal det være klare farver i mønstre, der er etnisk inspirerede og en ophængning med fast kappe betrukket med stof. Eller det skal være småmønstret stof med draperet kappe af samme stof som sidegardinerne eller i én af sidegardinernes farver. Det foretrukne materiale til disse gardiner er bomuld, eventuelt sammen med hør.

Afslutning

Det har været svært at finde brugbare danske kilder til gardinets historie frem til midten af 1800-åre-

ne. Emnet synes ikke at have haft stor interesse herhjemme. Den skandinaviske litteratur om emnet viser, synes jeg, store forskelle landene imellem, både i stil og brug.

Brugen af gardiner startede som værn mod den træk og kulde, der var fra de nye glasvinduer, som i løbet af 1500-tallet blev indført i Danmark. Boligen hos højerestand var så rigt udsmykket, at ingen fandt på at bruge gardiner som en del af dekorationen.

Først fra omkring midten af 1700-tallet indgik gardiner som en del af boligindretningen, en funktion de har haft lige siden. Den herskende mode i ophængning har vekslet mellem rige opsætninger med draperinger og helt enkle med kun sidegardiner. Indtil 1860'erne virkede de som en kontrast til den øvrige indretning, derefter blev der en harmonisering. Den sidste periode med enkle gardiner er ved at blive afløst af mere dekorative ophængninger.

Gardiner blev i begyndelsen kun brugt hos højerestand. Den store import af bomuldsstoffer i sidste del af 1700-tallet gjorde, at gardiner nu også blev almindelige hos borgerne. Derimod blev det først almindeligt blandt bønder at bruge gardiner i slutningen af 1800-tallet, og i starten kun hvide kapper af tyndt, broderet stof. Arbejderklassen, der boede i meget tæt bebyggelse, havde brug for gardiner for at få lidt privatliv. I 1890'erne synes rullegardin at være blevet almindeligt, og gardinerne fik nu en dekorativ funktion.

Næsten alle stoffer har været benyttet. Det foretrukne materiale har været betinget af funktion og

ophængning og selvfølgelig af økonomisk formåen. De fleste stoffer har været importerede varer. Håndvævede gardiner har været sjældne i Danmark med undtagelse af mellemkrigsårene.

Litteratur:

- Antonsen, Inge Mejer, "Deres hjem", *Vore bedsteforældres tid*, red. Erik Kjersgaard. Nationalmuseet 1969, side 19–42.
- "Askovhus", *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri*, 7. årgang. København 1934.
- Christensen, Lone Rahbek, "Funktionalismens sociale program – et etnocentrisk selvbedrag", i *Folk og Kultur*. København 1986, side 45–64.
- Clemmensen, Tove, Skæbner og interier. *Danske tegninger fra barok til klunketid*, København 1984.
- Cock-Clausen, Ingeborg, *Tekstilprøver fra danske arkiver og museer 1750–1975*, København 1987.
- Crone, Axel, *Kunsten at møblere sin lejlighed*, København 1892.
- *Dagligliv i Danmark*, red. Axel Steensberg. 2. udgave bind 1–8. København 1982.
- *Dagligliv i Danmark i vor tid*, red. George Nellesmann. Bind 1: Samfund og familie. København 1988.
- *Damask og drejl*. Dækketøjets historie i Danmark, red. Charlotte Paludan og Bodil Wieth-Knudsen, København 1989.
- *Dansk design – fra kirke til café*. Herning u. å.
- Hazelius-Berg, Gunnel, *Gardiner och gardinuppsättningar*, Nordiska Museet Stockholm 1962.
- Henschen, Ingegerd, *Svenska vävnader*, Stockholm 1949.
- Hvidberg, Ena, "Livsform – livsstil – boligstil", i *Boligform og livsstil*, *Arv og Eje*, Viborg 1989, side 205–227.
- Jensen, Birgit, "Funktionalismens boligtekstiler", i *Folk og Kultur*. København 1986.
- Kloster, Wibecke, "Gardiner", *Gamle Bergen årbog* 1958.

- la Cour, Jenny og Johanne Siegmundfeldt, *Vævebog for Hjemmene*, 2. Udgave. København 1905.
- la Cour, Jenny og Johanne Siegmundfeldt, *52 nye Mønstre til vævebog for Hjemmene*. København 1916.
- Lassen, Hans, *Sadler og draperier*, København 1960.
- Lassen, Hans, *Stilhistorie*. København 1963.
- *Arbejdermuseets årbog 1982-83*, red. Peter Ludvigsen. København 1983.
- Rasmussen, Holger, *Vindøjet*. København 1960, udgivet af Korsør Glasværk.
- Troels-Lund, *Dagligt liv i Norden i det sekstende århundrede*, redigeret af Erik Kjersgaard, 6. udgave København 1968, bind 1.

Beth Døssing

red.: Hanne Frøsig Dalgaard

* * *

Udsnit af en beiderwand-vævning, som viser historien om Pyramus og Tisbe, to elskende, som ikke måtte få hinanden, og derfor mødtes i hemmelighed. På grund af en tragisk fejltagelse tager de sig af dage, og på billedet ser man, hvorledes han ligger døende, og hun på orientalsk vis river sig i håret af sorg og er parat til at styrte sig i hans sværd, medens deres hjerter mødes i døden.

Vævningen er udført af Flemming Lundholm, Textilforum i Herning, som indtil 13. september viser en udstilling med beiderwand – se kalenderen.

Børregaard på Færggården

Søndag den 3. maj midt under arbejdskonflikten vandrede nogle af Tenens medlemmer fra stationen i Frederikssund til Færggården i Jægerspris, hvor vi mødtes med nogen, der havde ofret benzin for at komme frem. Det var absolut umagen værd, det var en meget indholdsrig og hyggelig dag.

Familien fra Børregaard i Skuldelev har pietetsfuldt bevaret tekstiler m.m. fra tiden på gården. Nationalmuseet har tidligere modtaget en del, der var udlånt og udstillet sammen med Færggårdens nyerhvervelser.

Det er sjældent man ser en så tydelig demonstration af overgangen til industrielt fremstillede tekstiler, selv om de ældste var fra selvforsyningsens tid, bl.a. håndklæder med dragværk og trendefletninger.

Det er sjovt og lærerigt at se hvor tit skindet bedrager. Træhver-

garn, der viste sig at være blåtryk og tønderkniplinger, der var meget fin skråfilering broderet på samme måde som tylstrækning.

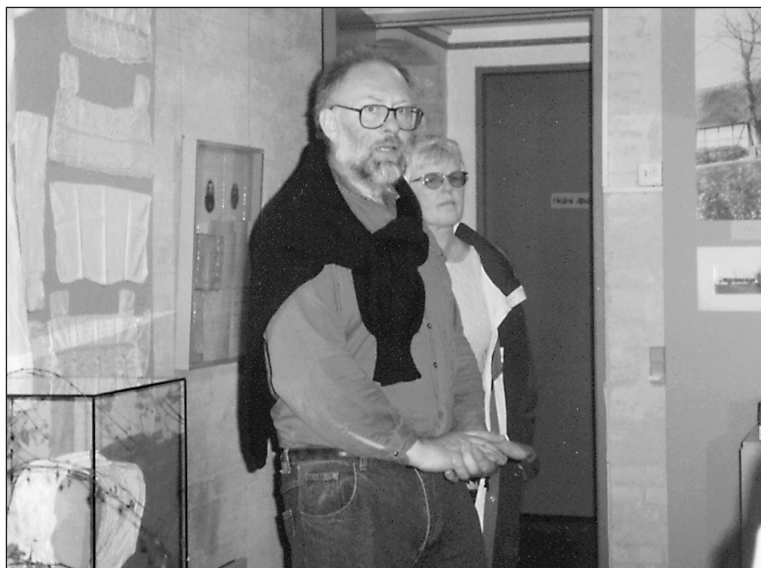
Blonderne var et kapitel for sig, de var fremstillet på alle tænkelige måder.

Mens vi nød et skønt kaffebord underholdt Carsten Hess med et lysbilledforedrag om et par stridbare kvinder indenfor husflidsbevægelsen for 100 år siden.

Jægermesterinde Hvass' navn er bevaret i tekstillitteraturen fordi hun har leveret information om bl.a. brikvævning til Margrethe Lehmann-Filhés og Margrethe Hald. Jægermesterinden ønskede at påtvinge andre de gamle teknikker, mens Annette Jensen kæmpede for retten til selv at vælge fx hækling.

Tak til folkene på Færggården for en dejlig dag.

Vibeke Ervø

*Carsten Hess.
Bagved ses
Vibeke Ervø.*

Kinadag hos Silke-Annet

En lille snes gæster blev den sidste lørdag i juni modtaget hos Silke-Annet af sprøde kinesiske klange som en fin lydkulisse til fem timers spændende indføring i et moderne firmaeventyr baseret på århundredgammel tekstilkultur fra verdens folkerigeste nation.

Et ønske om ikke at nøjes med erstatningsmateriale havde for år tilbage lokket Annet til udlandet for at skaffe den ægte vare, når folkedragter skulle reparereres, fornyes eller kopieres. Frankrig var målet, når det gjaldt silkestof til overdele og silkebånd til huer og kanter. Men da mindste ordre for at opsætte væv til bånd var 2 km!, blev der taget et stort hop ud i det uvisse. Firmaet blev startet og er nu leveringsdygtigt i alt, hvad tænkes kan til såvel dragter som materialer til alt slags fint håndarbejde: alle typer hørlærred, bomuld fra fineste batist til kraftige stoffer, perler så fine, at der også er importeret synåle til at kunne benytte dem, blandt andet til kniplepinde, – brokader, damaskvævet silke/uld. Silke fra det skylette crepe de chine til fast og stærkt mønstervævet velour. Kort sagt en lækkerbissen for enhver materiale-freak – krydret med ægte gamle dragtstykker, som nænsomt blev taget ud af sit silkepapir.

Trods gode forretningsforbindelser kan ikke alt skaffes hverken fra Frankrig eller Kina, idet man begge steder vil bevare arbejdspladser og ikke gerne eksporterer ufarvede garner og visse andre materialer. Men en nyere produktion fra Brasilien har øget muligheden.

... og så er Silke-Annet begyndt for sig selv. Oppe i stuen befandt der sig en meget nyetableret start på en silkeormefarm. Morbærtræer forefandtes i haven, og æg og larver importeret pr. post fra England lagde beslag på mindst 1 familiemedlem i døgndrift, idet der skulle fodres og tilses hver 4. Time! Pupper var nær udklækningsstadiet, og med tiden skulle disse "avlsdyr" gerne kunne levere materiale, så man selv kan forsøge sig med nyafhaspet silke i kilometervis ...

Efter den medbragte frokost fulgte to lysbilledserier fra silkens hjemland optaget med 18 års mellemrum.

I 1980 havde Hanne Frøsig sammen med svenske tekstilfolk besøgt en række steder fra Peking til Hongkong, hvor man kunne se silkeproduktionen i alle dens faser: Folkekommunens morbærplantage – udnyttet med soyaplanter mellem

rækkerne – opsætning af pupper i halmkuber, spinderi, væveri for blandt andet kopier af kejserlige stoffer, knytning af tæpper hvor motivet klippes i relief og et broderi-institut, som også underviste i tegning af mønstre. Folkets påklædning var på det tidspunkt Mao-tøj, hvortil der kunne købes standardmønstre. Rationen var seks meter Maostof pr. år. Børnetøj var “uden bund”, så toiletbesøg kunne klares ved lynhurtigt at holde barnet frem, så hullet åbnede sig i bukserne.

18 år senere, i marts i år, var det Annet og hendes mand, som trykkede på fotoknappen. Målet var det samme: tekstilproduktion, og der var stadig fremstilling af fine silkestoffer, men også bomuldstoffer blev trykt dels ved bloktryk, – en særdeles snedig devise kunne ved sammenlægning af stof-

fet trykke med forskellige trykblokke over et stort stykke stof på en gang. Andre mønstre fremkom ved afdækning af stoffet med pasta på dele af stoffet og tæt rining for at hindre farvning på udvalgte steder – lidt i stil med batikfarvningens teknik. Blåtrykfarvningens stofbæner var 12 m lange og blev tørret på 6 m høje stativer. Bredden var 38–48 cm.

Folks tøj havde tydeligt ændret sig, så kun Mao-kasketten blev brugt. Ellers var man iført jogging-sko og vestligt tøj. Men arbejdsvilkårene havde ikke ændret sig: dårlig belysning, ingen ventilation, ingen beskyttelse mod farvestoffer og tilsølede gulve, – eneste opmuntring var termokanden med varmt vand til stadig opfyldning af “kru-set” med te (et syltetøjsglas med skruelåg) – og så flere biler.

Byplan var længere væk end en by i Rusland. Bortset fra et fredet kvarter i Shanghaj blev alt gammelt byggeri blot jævnet med jorden, når nye betonhuse skulle øge pladsen for den hastigt voksende befolkning.

Skulle I fremover se mærkelige tegn på en nota fra Silke-Annet, så er det nok et tryk hun har lavet med et nyt logo forsynet med navnet på kinesisk.

Efter at have nydt ægte kinesisk te serveret af dragekande kunne vi slutte af med video for at se – og beundre – nogle af Sveriges “grand old ladies” udi tekstilkunsten.

Det var en givtig og inspirerende dag.

Margit Ambeck

Fotos: Hanne Frøsig Dalgaard

Sypigen på landbo-museet Lundekrog

Landbo-museet Lundekrog viser i sommer blandt andet særudstillingen *Sypigen og Symaskinen*.

I den anledning holdt "sypigen" Lone Egeberg den 17. juni et foredrag om "Huekoner og sypiger" på museet. Det fristede mig til at tage på besøg på det lille museum, der ligger i Lille Skensved ved Køge, og det blev en rigtig god oplevelse.

Gennem FOF og den lokale presse var der indbudt til besøg, og jeg skal ellers love for, at der var kommet folk af huse. Den lille café var fyldt til bristepunktet og værtsparret Else og Lars Sørensen åbnede gæstfrit deres private gemakker, så alle senere kunne få kaffe og hjemmebagt kage i hjemlige omgivelser – det var ganske utroligt.

*

Lone Egeberg, der har professionelt broderi som speciale, fortalte levende om forskellige former for syning i 1800-tallet – både det hemmelige og det officielle.

Af de forskellige "sy"-brancher kan nævnes: Sypigerne, der gik rundt på gårdene, huekonerne, der var almindelig kendte og så borgerskabets kvinder, der broderede for andre, men det var tys-tys!

Sypigerne, der gik rundt på gårdene må betegnes som professionelle, da de var så dygtige, at andre ville betale dem for det.

I starten syede pigerne alt tøj i hånden, men efterhånden, som symaskinerne vandt indpas i 1850'erne, blev de båret med rundt.

Skrædderfaget var laugs-betinget. Der var ingen kvinder med i lauget, de blev kaldt fuskere! Dog så man gennem fingre med, at kvinderne reparererede tøj. Senere blev det også ok at sy børnetøj og foretagets omsyning.

Mændene blev efterhånden skubbet lidt bagud, og i 1857 blev der næringsfrihed. Enker og ugifte kvinder over 25 år kunne få næringsbrev. Kvinderne havde dog ikke rådighed over egen løn, det fik de først omkring århundredeskiftet.

Der var sypiger, som gik ud og syede for familier. Der var imidlertid også nogle, som syede hjemme; men de var ringere stillet, da de havde sværere ved at få arbejde.

For begge gruppers vedkommende gjaldt det om at have et godt ry, for så var efterspørgslen større. Der var desuden en fordel ved sy ude, for så fik man også mad!

Røgteren i Tune ville dog ikke have, at hans kone fik penge for sit arbejde, så det blev gjort i smug!

Poul Sveistrup lavede i København en undersøgelse af kvindernes forhold, hvor der blev spurgt om løn, arbejdsforhold og helbred. Den konkluderede – vel ikke overraskende – at helbredet blev dårligere, jo længere tid, man havde været i faget.

Syerskerne var i øvrigt blandt de første i Danmark, der blev organiserede.

*

Huekonerne kendes især fra Heden og Nordsjælland. De syede sølv- og guldnakker evt. kombineret og blandet med silke. Deres arbejde svarer til guldtrækkeriet i dag – eksempelvis skovridernes egeløv på uniformen. Huebrodøserne tilhørte ikke borgerskabet, hvorfor det ikke var så ualmindeligt endda, at konerne arbejdede.

Der findes desværre kun enkelte optegnelser om disse kvinder, og det er endnu vanskeligere at finde en nakke, hvor vi med sikkerhed ved, hvem der har gjort det smukke kunstværk.

Hueindtægterne var nødvendige – de var ofte større end mændenes indtægter! Huekonerne havde deres storhedstid i 1860 og 70'erne. En såkaldt klar nakke kostede 8–14 rigsdaler, alt efter materialernes ægthed og broderiets omfang. Det var mellem en halv og en hel årsløn for en karl. Materialer blev bl. a. købt hos jøden Nathan i Købmagergade i København. I slutningen af 1700-tallet blev materialerne fremstillet maskinelt i Tyskland og kom til Danmark fra Berlin. Så sent som i 1940'erne kunne enkelte brodøser stadig kunsten at reparere disse fine huer, der for størsteparten gik af mode ved århundre-

Denne hue var blandt de fire, som var udlånt af Køge museum. Lone havde lånt yderligere fire huer. Efter foredraget var der stor interesse for at få mere at vide om huerne.

deskiftet, men af enkelte blev brugt så sent som efter 1. verdenskrig.

*

Det er generelt vanskeligt at få ret meget at vide om de personer, der broderede for andre. Det var borgerskabets kvinder, der lærte kunsten. I disse kredse var det ikke velset, at kvinderne arbejdede, hvorfor de naturligvis i mændenes øjne heller ikke måtte brodere for andre. Mange gjorde det alligevel, men i det skjulte. Det var med til at øge husstandsindkomsten og så kunne brodøserne – i lighed med klaverlærerne – måske også klare sig selv, hvis de blev enker eller forblev ugifte. Der lød nedværdi-

gende ord, hvis det blev offentligt kendt.

Kvinderne broderede i starten monogrammer og nummerering på diverse stykker linned. Senere kom hedebo-broderierne ind i billedet. Efterhånden kom der flere broderier i hjemmene, og denne udvikling kulminerede i klunketiden.

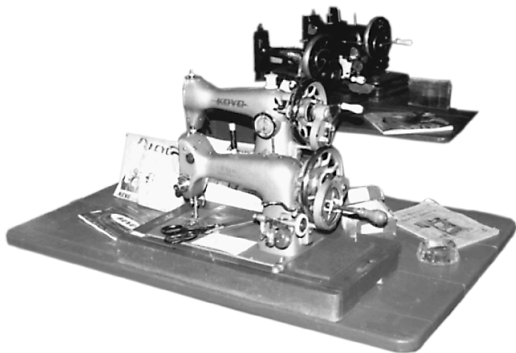
Når kvinder i stor stil opnåede anonymitet skyldtes det, at varerne blev bestilt i forretninger som fx Magasin du Nord, og at det så var et bud, der kom til kvinderne i hjemmene.

Kvinderne fik ca. 35 øre pr. skjorte i slutningen af forrige århundrede.

*

Så meget om et "kort" foredrag. Det var godt og klart, og publikum virkede meget interesseret.

Lundekrogens egen store samling spænder vidt og deres idé er at bevare og vise redskaber, som tidligere generationer har opfundet for at lette hverdagens slid. Else og

Lars Sørensen har også det ønske, at de udstillede genstande helst ikke skal bag lås og slå, men være fremme, så gæster kan komme tæt på en svunden virkelighed.

Og der er mange, mange ting. Hver vinter pakkes store dele af udstillingen ned, for så den næste sæson at fremstå i en ny sammenhæng.

Det var spændende at besøge dette lille, men meget aktive museum.

Vibeke Lilbæk
Fotos: Frits Lilbæk

*Silke, uld, hør og bomuld
metervarer i udsøgte kvaliteter
til beklædningssyning, tryk,
broderi og patchwork*

*Broderigarner i silke, uld, hør,
bomuld, guld og sølv*

*Stort udvalg af dragtstoffer
til folkedansere*

*Forretningen er åben efter aftale
på telefon 42 95 05 55*

Silke - Annet
DORTESVEJ 2, DK - 3520 FARUM

Velbekomme – Alle tiders mad fra bålplads til mikroovn

Under denne titel sætter Viborg Stiftsmuseum spot på kogekunstens historie i en udstilling, der varer til 13. september. Når udstillingen skal omtales her, er årsagen den, at TENEN også er involveret. I det tidlige forår kontaktede museumsinspektør Marianne Bro Jørgensen TENEN på grund af foreningens forklædeprojekt. Om vi kunne bidrage til udstillingen? Det kunne vi.

Jeg påtog mig opgaven, fordi jeg er den fra bestyrelsen, som har beskæftiget sig mest med forklædeprojektet, og da jeg samtidig har en relativ stor forklædesamling, var det ikke vanskeligt at vælge nogle repræsentative forklæder fra dette århundrede. Foreningen har desuden en mindre samling forklæder – herfra plukkede jeg også et par stykker, og i sidste øjeblik fik jeg af et af TENENs medlemmer lejlighed til at låne forklæde og kappe af den type, som nu må være kendt af alle danskere efter endnu en gang Matador i TV. Kort sagt: stuepigens udstyr.

I forklædeudstillingen indgår desuden et eksemplar af Fyns Tidende fra 1962. Avisen var – sammen med mange andre – brugt som isoleringsmateriale under gulvtæppet i det hus, som jeg købte for nogle år siden. Jeg havde gemt avisen på grund af stillingsannoncerne. Spalte op og spalte ned søges unge piger til husligt arbejde, fra benzintanken i Morud til Ryslinge Højskole og Egeskov Slot. For nutidslæseren fascinerende læsning, der sætter samfundets forandringer i relief.

Men forklædesamlingen er naturligvis kun et mindre indslag i Stiftsmuseets sommerudstilling. Med museets egen formulering vil der være noget at komme efter, enten man er til østers eller vandgrød! Udstillingen er bygget op af en række panoramaer, der fortæller om madlavning og spisevaner fra oldtid, over kristendommens indførelse til renæssancen. Fra nyere tid – 1800-tallet – fortælles om kgebogsforfatteren Madam Mangor samt de fattiges kamp for det daglige brød. Og vores egen tid fortæller om mikroovn og færdigretter, der kan indtages foran fjernsynet.

Sommeren igennem er der forskellige arrangementer i relation til udstillingen. Når dette blad læses, vil det stadig være muligt at overvære nogle af arrangementerne. 19. – 26. august dækker Viborgs isenkræmmere og blomsterhandlere bord på Stiftsmuseet, og 4. – 6. september rulles der duge og linned på gammeldags ruller.

Susanne Nielsen

En tilføjelse

Artiklen om gobelinkonservering i sidste nummer af bladet har affødt flere kommentarer og givet anledning til, at mere billedmateriale er modtaget fra Karen Finch.

Som en sløjfe på artiklen bringer vi hermed dette supplement: Træsnittet fra Nürnberg Krøniken fra 1483 viser høviske par, der danser til musikledsagelse. Dette motiv blev kort før år 1900 anvendt i en serie gobeliner vævet i Amerika. De tomme felter blev fyldt ud med blomstermotiver fra kendte gobelinsierier – bl. a. enhjørningetæpper – og for at fuldende værket, blev

der lavet huller i det, for at få det til at se gammelt ud.

I 1965 fik Karen Finch det til konservering, men bemærkede at hullerne sad på højest uventede steder og ikke skyldtes slid eller forkert ophængning. Forfalskninger af gobeliner er ellers sjældne, da det under alle omstændigheder er et stort arbejde at væve dem – og dermed kostbart.

Karen Finch har sammen med Greta Putnam skrevet bogen: *The Care & Preservation of Textiles*. London: Batsford 1985.

Lone de Hemmer Egeberg

*Foroven en forfal-
sket gobelin med mo-
tiv fra Nürnberg krø-
niken.*

*Billedudsnittet til
højre viser nogle af
de mærkelige huller.*

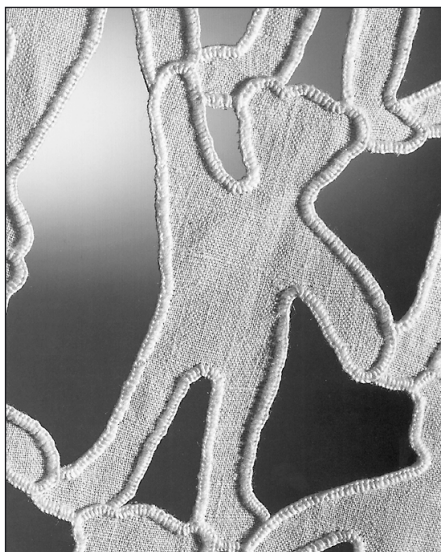
Boganmeldelse:

Andresen, Trine: *Broderier*.
Århus: Hovedland 1998. 59 sider.
Ill. m. farvefotos. Pris 168 kr.
ISBN 87-7739-364-3.

Alt andet end korssting!

Længe har vi trængt til at få børstet støvet og det gammeldomsfrunalske præg af broderiet. Og nu er bogen her, der viser at broderi kan bruges raffineret og fristende til helt moderne og originalt tøj. Venetiansk syning leder her tanken hen på Venedig og florlette elegante stoffer. Og nedlagt syning, smock og perlebroderi bruges på nye og overraskende måder.

Trine Andresen er håndarbejds-lærer og kandidatstuderende på Danmarks Lærerhøjskole. Hele den klassiske tradition og opdragelse har hun taget med sig, når hun lader sig inspirere af omgivelserne til skitser og akvareller, der senere omsættes tekstilt. Korte og præcise instruktioner viser den gode lærer, der ikke som tidligere tiders pernittengryn spolerer glæden ved

Venetiansk syning.

arbejdet. Og hun viser kun udsnit af modeller, for det er netop meningen, at man skal lade sig inspirere i stedet for at kopiere.

Samtidig fortælles og gennemhulles nogle af de myter og fordomme, som har klæbet til broderiet – og som vi nu kan ryste af os.

Lone de Hemmer Egeberg

* * *

Dronning Margrethe i sin Rømdragt. Den og hendes to andre folkedragter er udstillet i Anne Hvides Gaard i Svendborg, se kalenderen.

Svendborg & Omegns Museum har i den anledning udgivet bogen "Dronningen og Øfolkets Dragter", ISBN 87 87769-94-8. Prisen 108 kr. incl. forsendelse. Den vil blive anmeldt i næste nummer.

TENEN holder i år skovtursweekend. 15. august 1998: *Japanske og danske kniplinger* i Københavns Rådhus og frokost i Tivoli. 16. august 1998: *Besøg hos Margit Ambeck*, Lyshøjgårdsvej 87, Valby. Se beskrivelserne i forrige nr. af bladet. Tilmelding er nødvendig. Kontaktperson er Hanne Frøsig Dalgaard, tlf. 45 88 32 67.

TENEN indbyder til omvisning: 29. august 1998 kl. 14 giver Tove Frederiksen omvisning på sin udstilling af *Indiske sarier fra Orissa området*. Mødested: Kunstindustrimuseets Forhal. Entré betales ved indgangen. Tilmelding er ikke nødvendig. Kontaktperson er Lone de Hemmer Egeberg, tlf. 42 81 15 97.

Kulturcentret Tuskær: *Bånd og bæltter i Norden*. Fra 23.8.–20.9.1998. Censureret udstilling med indsendelsesfrist 28.7.1998. Kulturcentret Tuskær i Fjaltring, 7620 Lemvig.

Jenle: *Folketøj – Modetøj*, Kamma Gudmand-Høyers samling af dukker i folkedragter, rekonstrueret i halv størrelse. Fra 21.6.–16.8.1998. 10–16:30. Jenlevej 6, 7870 Roslev. Telefon 97 58 40 67.

Hjerl Hedes Frilandsmuseum: *Tråde i hjemmet*. Tekstilhåndværkerne i Ringkøbing Amt arrangerer udstilling af tekstiler til at lægge, sætte og hænge. 15. til 30. august 1998. Daglig kl. 10–17. Hjerl Hedevej 14, Sevel, 7830 Vinderup.

Viborg Stiftsmuseum: *Velbekomme – Alle tiders mad fra bålplads til mikroovn*. Indtil 13. september 1998. Omtale i dette nummer.

Randers Kunstmuseum: *Bodil Kaalunds malerier, grafik og tekstiler*. Fra 11.12.1998 til 7.2.1999.

Textilforum:

Beiderwand, billedtæpper med sønderjysk tradition. Indtil 13.9.1998.

Gymnastikken og Carite. Gymnastikdragter gennem tiden fra tricot-charmeuse til elasthan. Indtil 31. september 1998.

Billedtæpper og collager af Vibeke Hansen. 19.9.–31.10.1998.

Vestergade 20, 7400 Herning.

Egnsmuseet i Egtved: *Klude, garner og mennesker. Randbøldal Klædefabrik 1946–70*. Indtil 1.11.1998. Grindstedvej 30, 7184 Vandel.

Museet på Koldinghus: *Kolding Husflidsforenings 100 års jubilæum*. 8. til 30.8.1998.

Hørvævmuseet på Krengerup:

Broderi på hør. Fra 2.5. til 27.10.1998.

Sharon Fisher: *Ikatvævede silkebaner og papirvifter*. 30.6.–2.8.1998.

Solvejg Refslund: *Papircollager og oliekriddt på papir*. 4.8.–27.9.1998.

Nårupvej 10, 5620 Glamsbjerg.

Museum og Udviklingscenter for Husflid og Hverdagskunst: *Husflidsgemmer – at gemme – at huske – at genbruge*. Jubilæumsudstilling indtil 21. august 1998. Tyrebakken 11, 5300 Kerteminde.

Svendborg og Omegns Museum – Anne Hvides Gaard: *Dronningens og Øfolkets Dragter*. Dronning Margrethes tre folkedragter samt dragtdele fra området ved det Sydfynske øhav. Daglig kl. 10–17 indtil 18. oktober 1998. Fruestræde 3, 5700 Svendborg.

Middelfart museum: *Kvinder på museum* – om kvinder, der har indsamlet eller foræret ting til museet fra perioden 1850 – 1950. Daglig kl. 11–17 indtil 6. september 1998. Algade 4, 5500 Middelfart.

Museet for Samtidskunst: *Et sting ind i tiden*. Kortlægning af Roskilde 1988 i anledning af byens 1000-års jubilæum. I samarbejde med billedkunstneren Maria Finn og digteren Ulrikka S. Gernes holder museet den første søndag i hver måned åbent hus for alle kvinder, der vil bidrage med et broderi af det sted, de holder mest af i Roskilde. Broderidage: 7. juni, 5. juli, 2. august, 6. september, 4. oktober og 1. november kl. 13 – 17. Det synlige resultat – et *Bykort over Roskilde og omegn – anno 1998* udstilles til december i museets bibliotek. Ring og hør nærmere hos Tine Seligmann på museet på tlf. 46 36 88 74. Hjemmeside: <http://www.mfsk.dk>. Stændertorvet 3 D, 4000 Roskilde.

Egnsmuseet Færggården: *Pro Arte* – en overraskende blanding af husflid, håndværk, kunsthåndværk og industriel design. Tekstilt spænder udstillingen fra tørvefibre blandet med uld eller silke brugt til smarte veste og kasketter – og til vildt moderne stoftryk fra Marimekko. Indtil 30.8.1998. Færgelundsvej 1, 3630 Jægerspris.

Københavns Rådhus: *Japanske og danske kniplinger*. 5.–15.8.1998. Onsdag den 5. kl. 13 – 17, herefter 9.30 til 17, dog lørdage 9.30 til 13, søndag lukket. Gratis adgang. Se også TENENs skovtursweekend.

Kunstindustrimuseet:

Sarier fra Orissa. Indtil 8.11.1998. Indiske sarier fra Tove Frederiksens samling. TENEN indbyder som nævnt til omvisning lørdag den 29. august 1998 kl. 14 – normal entré.

Dansk Billedvævning. 18.9.1998–3.1.1999.

Køge Skitsesamling: *Skitser til Billedvævning i Danmark*. 18.9.–22.11.1998 samtidig med Kunstindustrimuseets udstilling.

Landbo-museet Lundekrog: *Symaskiner og sypiger*. 21.6. – 16.8.1998. Gruppebesøg efter aftale fra 3.5. – 30.9. Ejbyvej 32, 4623 Ll. Skensved.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>hverv</i>
Susanne Nielsen	Sasserød 16 5462 Morud	64 83 11 26	formand
Astrid Dueholm	Åstrupvej 83 6100 Haderslev	74 52 19 54	næstfor- mand
Anni Mejdahl	Nibsbjergvej 10 7500 Holstebro	97 42 37 86	kasserer
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	42 95 05 55	dagbog
Hanne Frøsig Dal- gaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd96@internet.dk</i>	redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Gærdet 12 3460 Birkerød	42 81 15 97 <i>lone.egeberg@get2net.dk</i>	redaktion
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion
Jytte Harboesgaard	Frederiksberg Allé 78 1820 Frederiksberg C	33 21 14 81	suppleant
Beth Døssing	Krengerupvej 108 5620 Glamsbjerg	64 72 30 71	suppleant
Lucie Borgsmidt- Hansen	Broholms Allé 28 2920 Charlottenlund	39 64 31 85	revisor
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion

Huskede du ...

TENENs kasserer har konstateret, at næsten alle medlemmer har husket at betale kontingent. Uheldigvis er der enkelte, som har glemt at bruge girokortet, der var indlagt i sidste nummer.

Kontingent for 1998/99 er 135 kr., som skal betales på giro 143–0130.

med venlig hilsen fra kassereren

Bliv medlem af: **TENEN** Dansk Tekstilhistorisk Forening

Kontingent for 1998/99 er 135 kr.

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening,
Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro
telefon 97 42 37 86, giro 143–0130.

Det amerikanske tidskrift
National Geographic har i
 sit juli-nummer en stor
 artikel om Danmark.
 Som et kuriosum bringes
 dette billede fra 1936:
 Den københavnske her-
 reekviperingshandler Chr.
 Troelstrup har lavet en
 opsigtsvækkende udstil-
 ling med dagens tilbud:
 Gabardine Frakker til
 smaa Priser.